SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (prvi senat)

z dne 10. marca 2009 *

V zadevi T-68/05,

Aker Warnow Werft GmbH, s sedežem v Rostocku (Nemčija),

Kvaerner ASA, s sedežem v Oslu (Norveška),

ki sta ju sprva zastopala M. Schütte, odvetnik, in B. Immenkamp, solicitor, nato M. Schütte,

tožeči stranki,

* Jezik postopka: angleščina.

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopata L. Flynn in V. Kreuschitz, zastopnika,

tožena stranka,

katere predmet je predlog za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2005/374/ES z dne 20. oktobra 2004 o državni pomoči Nemčije ladjedelnici Kvaerner Warnow (UL 2005, L 120, str. 21),

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (prvi senat),

v sestavi V. Tiili (poročevalka), predsednica, F. Dehousse, sodnik, in I. Wiszniewska-Białecka, sodnica,

sodna tajnica: K. Pocheć, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. marca 2008

izreka naslednjo

Sodbo

Pravni okvir in dejansko stanje iz postopka v glavni stvari

1 Svet je 21. decembra 1990 sprejel Direktivo 90/684/EGS o pomoči ladjedelništvu (UL L 380, str. 27). V tej direktivi je predvidena možnost, da se v skladu z določenimi podrobnimi pravili dodelijo državne pomoči za tekoče poslovanje in prestrukturiranje podjetij za gradnjo in predelavo plovil (v nadaljevanju: ladjedelnice), s sedežem v Evropski skupnosti.

2 V členu 4(1) Direktive 90/684 glede pomoči za tekoče poslovanje, ki so edine relevantne v okviru te tožbe, je določeno, da „pomoči za dejavnosti [ladjedelnic] veljajo za združljive s skupnim trgom, če skupna pomoč, dodeljena za posamezno pogodbo [o gradnji ali predelavi plovil], ne preseže največjega skupnega zneska, izraženega v odstotku pogodbene vrednosti pred prejetjem pomoči“. Poleg tega je v členu 11(2)(a) navedene Direktive določeno, da morajo države članice Komisiji priglasiti vsak nov ali obstoječ program pomoči, na katerega se nanaša Direktiva 90/684, preden ga izvedejo.

3 Zvezna republika Nemčija je z dopisoma z dne 24. maja in 4. junija 1991 v skladu s členom 11(2)(a) Direktive 90/684 Komisiji priglasila programe pomoči, ki so se nanašali na ladjedelnice na nemškem ozemlju in zlasti na tiste, ki so imele sedež na ozemlju nekdanje Demokratične republike Nemčije.

4 Komisija je z odločbo z dne 13. septembra 1991, naslovljeno na Zvezno republiko Nemčijo (v nadaljevanju: odločba z dne 13. septembra 1991), sklenila, da ne bo ugovarjala v zvezi s priglašenimi programi pomoči. V navedeni odločbi je v zvezi s „pomočmi za dejavnost v zvezi s pogodbami“, na katere se nanaša člen 4(1) Direktive 90/684, med drugim ocenila, da „so v skladu s programom pomoči, namenjenih boju proti konkurenci, [lahko vse] nemške ladjedelnice upravičene do subvencij, ki ustrezajo 9,5 % pogodbene vrednosti (8,7 % pogodbene vrednosti pred dodelitvijo pomoči), če so te ladjedelnice konkurentke ladjedelnicam iz držav, v katerih so izplačane višje subvencije“. Odločba z dne 13. septembra 1991 je nadomestila odločbo, ki jo je Komisija sprejela z dopisom z dne 2. decembra 1987 in s katero je bilo Zvezni republiki Nemčiji dovoljeno, da ladjedelnicam dodeli pomoč za boj proti konkurenci (Wettbewerbshilfe, v nadaljevanju: pomoč za konkurenčnost).

5 Svet je 20. julija 1992 sprejel Direktivo 92/68/EGS o spremembi Direktive 90/684 (UL L 219, str. 54). Cilj Direktive 92/68 je bil, da se le za ladjedelnice s sedežem na ozemlju nekdanje Nemške demokratične republike dovoli prag intenzivnosti pomoči, ki je višji od tistega, ki je določen v Direktivi 90/684, in da se jim olajša prestrukturiranje, s tem da se zmanjšajo presežne zmogljivosti na svetovnem trgu ladjedelništva.

6 Z Direktivo 92/68 je bil v Direktivo 90/684 vnesen člen 10a, od (1) do (3), v katerem je določeno:

„1. Poglavje II [o pomočeh za tekoče poslovanje], razen člena 4(6) in (7), se ne uporablja za gradnjo ali predelavo plovil v [ladjedelnicah], ki so 1. julija 1990 delovale na ozemlju nekdanje Nemške demokratične republike.

2. Subvencije za tekoče poslovanje za gradnjo ali predelavo plovil v ladjedelnicah iz odstavka 1 se lahko do 31. decembra 1993 obravnavajo kot združljive s skupnim trgom, če:

a) pomoči za lajšanje nadaljevanja dela v teh ladjedelnicah v tem času za nobeno izmed njih ne presežejo najvišje dovoljene intenzivnosti pomoči v višini 36 % referenčnega letnega prometa, izračunanega na podlagi triletnih dejavnosti gradnje in predelave plovil po prestrukturiranju; te pomoči morajo biti plačane do 31. decembra 1993;

b) za pogodbe, podpisane med 1. julijem 1990 in 31. decembrom 1993, ni dodeljena nobena druga proizvodna pomoč;

c) se [Zvezna republika Nemčija] strinja s tem, da v skladu z rokovnikom, ki ga potrdi Komisija, in v vsakem primeru pred 31. decembrom 1995, dejansko in dokončno zmanjša zmogljivosti v višini 40 % neto od zmogljivosti 545.000 [kompenzirane bruto tonaže], ki je obstajala 1. julija 1990;

d) [Zvezna republika Nemčija] Komisiji predloži dokaze v obliki letnih poročil, ki jih izdela neodvisni revizor, da se izplačane pomoči nanašajo le na dejavnosti ladjedelnic s sedežem v nekdanji Nemški demokratični republiki; prvo od teh poročil mora biti predloženo Komisiji najpozneje do konca februarja 1993;

3. Komisija zagotovi, da pomoči iz tega člena ne vplivajo na trgovanje toliko, da bi bilo to v nasprotju s skupnim interesom."

7 Treuhandanstalt (v nadaljevanju: THA), subjekt javnega prava, zadolžen za prestrukturiranje in lastninjenje ladjedelnic s sedežem v nekdanji Nemški demokratični republiki, je s pogodbo z dne 7. oktobra 1992 (v nadaljevanju: pogodba o pridobitvi), sklenjeno na podlagi postopka javnega razpisa, ki so mu sledila izključna pogajanja,

prepustil vzhodnonemško ladjedelnico Neue Warnow Werft, predhodnico ladjedelnice Kvaerner Warnow Werft (v nadaljevanju: KWW), norveški skupini Kvaerner. KWW je postala Aker Warnow Werft.

8 Zvezna republika Nemčija je 30. oktobra 1992 Komisiji priglasila pogodbo o pridobitvi ter predvsem začasni načrt izplačila državnih pomoči, da bi se KWW omogočilo prestrukturiranje ladjedelnice. Iz členov 7 in 12 pogodbe o pridobitvi v bistvu izhaja, da morajo biti državne pomoči, v okviru katerih je bilo predvideno, da je KWW upravičena do rekonstrukcije ladjedelnice Warnow Werft, plačane po obrokih, in da je bilo njihovo izplačilo odvisno od predhodne odobritve s strani Komisije.

9 Komisija je med drugim na podlagi člena 4 Direktive 90/684 z odločbo z dne 10. februarja 1993, naslovljeno na Zvezno republiko Nemčijo, odločila, da ne bo ugovarjala glede sprememb sistema pomoči v zvezi s konkurenčnostjo, ki ga je Komisija odobrila z odločbo z dne 13. septembra 1991.

10 V odločbi z dne 10. februarja 1993 Komisija opozarja na najvišje intenzivnosti pomoči, dovoljene z odločbo z dne 13. septembra 1991.

11 Komisija je z odločbami z dne 3. marca 1993 (v nadaljevanju: prva odločba o odobritvi), 17. januarja 1994 (v nadaljevanju: druga odločba o odobritvi), 20. februarja 1995, 18. oktobra 1995 in 11. decembra 1995, naslovljenimi na Zvezno republiko Nemčijo, v skladu z Direktivo 90/684, kot je bila spremenjena z Direktivo 92/68, dovolila dodelitev pomoči KWW po obrokih za tekoče poslovanje in za prestrukturiranje ladjedelnice Warnow Werft.

12 Le prva in druga določba o odobritvi sta relevantni v zvezi s pomočmi za tekoče poslovanje, dodeljenimi KWW.

13 V prvi odločbi o odobritvi je bilo glede pomoči za tekoče poslovanje, dodeljenih KWW, med drugim določeno:

„Svet je 20. julija 1992 sprejel Direktivo [92/68], ki spreminja Direktivo [90/684] o pomoči ladjedelništvu. Nova Direktiva [92/68] za ladjedelnice nekdanje [Nemške demokratične republike] določa izjemo od sistema pomoči za tekoče poslovanje, da bi se izvedlo prestrukturiranje, ki je bilo od tedaj nujno, zato da bi te ladjedelnice ponovno postale konkurenčne.

V zvezi z lastninjenjem [ladjedelnice Warnow Werft] je Komisija od nemške vlade prejela končno različico [pogodbe o pridobitvi], skupaj z obrazložitvijo. Nemški organi so na srečanju 2. februarja 1993 predložili dodatna pojasnila. Komisija je tako lahko združila podatke, potrebne za ugotovitev, ali so bili pogoji odobritve posebnega sistema iz Direktive [92/68] izpolnjeni v primeru [ladjedelnice Warnow Werft].

Ko je Komisija odobrila to izjemo, je Svetu zagotovila, da bo uporabila pristojnosti za preverjanje in nadzor, tako da bodo ladjedelnice [s sedežem na ozemlju nekdanje Nemške demokratične republike] prejele le pomoči, ki so nujne za njihovo prestrukturiranje.

[…]

[K]omisija je sklenila, da v skladu z določbami Direktive [90/684] s področja ladjedelništva in Direktive [92/68] ne bo ugovarjala izplačilu prvega obroka pomoči [za ladjedelnico Warnow Werft] v Nemčiji. Ta obrok sestavlja:

– 45.500.000 [nemških mark] pomoči za tekoče poslovanje, 11.700.000 [nemških mark] kot odškodnina za izgube, ki bodo posledica [pogodb o gradnji plovil], sklenjenih po 1. juliju 1990, ki se trenutno izvršujejo, in 6.100.000 [nemških mark] pomoči za konkurenčnost ter nakazilo 27.750.000 [nemških mark] lastnega kapitala.

[…]“

14 V drugi odločbi o odobritvi je bilo o pomočeh za tekoče poslovanje, dodeljenih KWW, med drugim določeno:

„Ob upoštevanju trenutnih obveznosti nemške vlade [v zvezi s proizvodno zmogljivostjo ladjedelnice Warnow Werft] je Komisija […] v skladu z Direktivo [90/684] o pomočeh ladjedelništvu in Direktivo [92/68] o spremembi Direktive [90/684] odločila, da ne bo ugovarjala drugemu obroku pomoči [za ladjedelnico Warnow Werft] v Nemčiji; ta obrok sestavlja:

– 617.100.000 [nemških mark] pomoči za tekoče poslovanje, od tega bo 113.500.000 [nemških mark] plačanih v gotovini; v zadnjo številko je vključenih 66.900.000 [nemških mark] pomoči za konkurenčnost in 46.600.000 [nemških mark] za izravnavo dela izgub, ki so posledica pogodb [o gradnji plovil], sklenjenih po 1. juliju 1990. Ta pomoč za tekoče poslovanje je najvišja od pomoči, ki se lahko plačajo ladjedelnici [Warnow Werft] za pogodbe, sklenjene do 31. decembra 1993.

[…]“

15 Komisija je 8. julija 1999 sprejela Odločbo 1999/675/ES o državnih pomočeh, ki jih je Zvezna republika Nemčija dodelila KWW (UL L 274, str. 23). Navedena odločba je bila spremenjena z Odločbo Komisje 2000/416/ES z dne 29. marca 2000 (UL L 156, str. 39), v kateri je Komisija v bistvu sklenila, da so bile pomoči v višini 82.200.000 nemških mark (DEM), ki so ji bile dodeljene, nezdružljive s skupnim trgom v delu, v katerem je KWW presegla mejo proizvodne zmogljivosti, dovoljene za leto 1998.

16 Komisija je 15. februarja 2000 sprejela Odločbo 2000/336/ES o državnih pomočeh, ki jih je Zvezna republika Nemčija dodelila KWW (UL L 120, str. 12), v kateri je v bistvu sklenila, da so bile pomoči v višini Sodba Sodišča prve stopnje 12.600.000 DEM, ki so ji bile dodeljene, nezdružljive s skupnim trgom v delu, v katerem je KWW presegla mejo proizvodne zmogljivosti, dovoljene za leto 1997.

17 Sodišče prve stopnje je 28. februarja 2002 v sodbi v zadevi Kvaerner Warnow Werft proti Komisiji (T-227/99 in T-134/00, Recueil, str. II-1205) odločbi Komisije, navedeni v točkah 15 in 16 zgoraj, razglasilo za nični v bistvu zato, ker je Komisija pojem omejitev zmogljivosti napačno izenačila s pojmom omejitev dejanske proizvodnje. Sodišče je 29. aprila 2004 v sodbi v zadevi Komisija proti Kvaerner Warnow Werft (C-181/02 P, Recueil, str. I-5703) zavrnilo pritožbo, ki jo je Komisija vložila zoper sodbo Sodišča prve stopnje.

18 Komisija je 20. oktobra 2004 sprejela Odločbo 2005/374/ES o državni pomoči Nemčije ladjedelnici Kvaerner Warnow (UL 2005, L 120, str. 21, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

19 Komisija v uvodnih izjavah 1 in 2 izpodbijane odločbe navaja, da je 16. junija 1999 nemške organe prosila za podrobne podatke o izvoru sredstev, ki naj bi po podatkih, objavljenih v nemškem tisku 12. junija 1999, KWW omogočili odobritev posojila v višini 205.000.000 EUR družbi Kvaerner. V zvezi s tem Komisija pojasnjuje, da je bil

namen njenih prošenj preveriti, ali navedena sredstva „prihajajo iz previsokih plačil pomoči [KWW] oziroma vsebujejo kakršne koli druge elemente pomoči“.

20 V postopku preverjanja Komisija, prvič, ugotavlja v uvodni izjavi 127 izpodbijane odločbe, „da blagajniški premiki [med KWW in Kvaerner] očitno niso bili posledica preveč izplačanih subvencij, odobrenih med obdobjem prestrukturiranja do konca leta 1995.“

21 Drugič, Komisija v uvodnih izjavah 120 in 121 izpodbijane odločbe navaja, da je v skladu s podatki, ki ji jih je predložila Zvezna republika Nemčija, KWW prejela presežno pomoč v višini 25.999.000 DEM, kar ustreza razliki med skupnim zneskom pomoči, ki jih je KWW prejela „med obdobjem prestrukturiranja“ in znašajo 430.100.000 DEM, in dejanskimi izgubami v zvezi s pogodbami o gradnji in predelavi plovil, ki jih je zabeležila KWW (v nadaljevanju: izgube iz pogodb) in znašajo 404.101.000 DEM.

22 Komisija v izpodbijani odločbi ugotavlja:

„*Člen 1*

Ukrep državne pomoči Nemčije v korist Kvaerner Warnow Werft GmbH v višini 13.293.077 EUR (25.999.000 DEM) je nezdružljiv s skupnim trgom.

Člen 2

1. [Zvezna republika] Nemčija sprejme vse nujne ukrepe, s katerimi od [KWW] terja vračilo pomoči, ki so navedene v členu 1 in ki so bile dane na voljo protipravno.

[…]“

Postopek in predlogi strank

23 Tožeči stranki, Aker Warnow Werft GmbH in Kvaerner ASA, sta 16. februarja 2005 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložili to tožbo.

24 Na podlagi poročila sodnika poročevalca je Sodišče prve stopnje (prvi senat) odločilo, da začne ustni postopek, in je z dopisoma z dne 6. decembra 2007 in 7. januarja 2008 v okviru ukrepov procesnega vodstva iz člena 64 Poslovnika Sodišča prve stopnje pozvalo stranke, naj odgovorijo na pisna vprašanja in predložijo določene dokumente. Stranke so se odzvale v predpisanih rokih.

25 Z dopisoma, ki sta bila vložena v tajništvu Sodišča prve stopnje 11. februarja 2008, sta tožeči stranki predlagali, naj se določeni dokumenti, ki jih je predložila Komisija v odgovor na ukrepe procesnega vodstva, ki jih je odredilo Sodišče prve stopnje, izločijo iz spisa, ker naj ne bi bili relevantni za rezultat spora (v nadaljevanju: sporni dokumenti). Komisija je z dopisom, vloženim v tajništvu Sodišča prve stopnje 19. februarja 2008, navedla, da so bili sporni dokumenti pomembni za odgovor na ukrepe procesnega vodstva, ki jih je nanjo naslovilo Sodišče prve stopnje.

26 Stranke so na obravnavi 11. marca 2008 podale ustne navedbe in odgovore na ustna vprašanja, ki jih je postavilo Sodišče prve stopnje. Poleg tega je Sodišče prve stopnje je zavrnilo predlog tožečih strank, da se sporni dokumenti izločijo iz spisa, ker jih je Komisija predložila v odgovor na vprašanja, ki so ji bila zastavljena. Nazadnje je Sodišče prve stopnje Komisijo zaprosilo, naj mu v petnajstih dneh predloži nekatere dokumente. Komisija je tej zahtevi ugodila 18. marca 2008. Tožeči stranki sta 8. aprila 2008 po pošti predložili stališča o teh dokumentih.

27 Ustni postopek je bil končan 25. aprila 2008.

28 Tožeči stranki Sodišču prve stopnje predlagata, naj:

– izpodbijano odločbo razveljavi;

– Komisiji naloži plačilo stroškov.

29 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

– tožbo zavrne kot neutemeljeno;

– tožečima strankama naloži plačilo stroškov.

Utemeljenost

30 Tožeči stranki v podporo svojima tožbama navajata štiri tožbene razloge. Prvi tožbeni razlog se nanaša na napačno uporabo prava in očitno napako pri presoji, ker naj bi Komisija v izpodbijani odločbi napačno ponovno obravnavala obstoječe pomoči in ker naj ne bi mogla odrediti njihovega vračila. Drugi tožbeni razlog se nanaša na očitno napako pri presoji, ki se nanaša na dejstvo, da naj KWW ne bi prejela presežne pomoči, ker naj bi bil skupni znesek pomoči, dodeljene za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, nižji od zneska zabeleženih dejanskih izgub v zvezi s tem. Tretji tožbeni razlog se nanaša na kršitev načela pravne varnosti in varstva zaupanja v pravo, ki naj bi izhajala iz roka za uvedbo postopka in iz ravnanja Komisije pred njegovo uvedbo. Četrti tožbeni razlog, ki se navaja podredno, se nanaša na očitno napako pri presoji v zvezi z določitvijo zneska pomoči, ki jo je treba vrniti.

31 Uvodoma je treba pojasniti, da tožeči stranki v okviru drugega tožbenega razloga v bistvu Komisiji očitata, da je ugotovila, da je KWW prejela skupno 430.100.000 DEM pomoči – kar ustreza 450.000.000 DEM pomoči za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami in 62.500.000 DEM pomoči za konkurenčnost, pri čemer je treba odšteti znesek 82.400.000 DEM pomoči za tekoče poslovanje, ki jo je Komisija odobrila, a ni bila izplačana družbi Kvaerner – za izravnavo dejanskih izgub v zvezi s pogodbami v znesku 404.101.000 DEM. Drugi tožbeni razlog se lahko razdeli na dva dela.

32 Tožeči stranki v prvem delu v bistvu navajata, da je bila KWW le iz naslova izgub v zvezi s pogodbami izplačana pomoč v skupnem znesku 58.300.000 DEM, kot naj bi to izhajalo iz prve in druge odločbe o odobritvi, in ne 450.000.000 DEM, kot je to menila Komisija v izpodbijani odločbi.

33 V drugem delu pa tožeči stranki v bistvu trdita, da zneska 62.500.000 DEM, ki ga je KWW prejela kot izravnavo za neprejeto pomoč za konkurenčnost, ne bi smeli

upoštevati pri izračunu skupnega zneska pomoči, dodeljene za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami.

34 Ker je namen teh dveh delov dokazati, da skupni znesek pomoči, ki jo je prejela KWW za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, ne presega skupnega zneska dejanskih izgub, ki jih je zabeležila v zvezi s tem, Sodišče prve stopnje meni, da je primerno, da presojo začne z drugim delom drugega tožbenega razloga.

Drugi tožbeni razlog: očitna napaka pri presoji v zvezi z ugotavljanjem prejete pomoči, ki se lahko upošteva v izpodbijani odločbi

Trditve strank

35 Tožeči stranki v bistvu navajata, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, s tem da je znesek 62.500.000 DEM, dodeljen iz naslova izravnave za neprejeto pomoč za konkurenčnost, vštela v skupni znesek pomoči, ki jo je KWW prejela le za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami. V teh okoliščinah naj bi bil skupni znesek pomoči, prejete za izravnavo njenih izgub tekočega poslovanja v zvezi s pogodbami, nižji od zneska njenih zabeleženih dejanskih izgub iz tega naslova, in zato naj KWW ne bi prejela nobene presežne pomoči.

36 Tožeči stranki najprej navajata, da čeprav je pomoč za konkurenčnost pomoč za tekoče poslovanje, pa ni bil njen namen nadomestiti izključno izgube v zvezi s pogodbami, kot naj bi sledilo iz prve in druge odločbe o odobritvi ter dokumentov, ki jih je Komisiji predložila Zvezna republika Nemčija. Po mnenju tožečih strank je bil namreč namen pomoči za konkurenčnost omogočiti, da vse ladjedelnice na ozemlju Skupnosti ostanejo konkurenčne v primerjavi z azijskimi ladjedelnicami, ki so prejemale subvencije, zaradi katerih je bila konkurenca na svetovnem trgu ladjedelništva

izkrivljena. Dejstvo, da je bil znesek pomoči za konkurenčnost določen glede na vrednost pogodb o gradnji plovil, pa naj ne bi pomenilo, da je bila dodelitev navedene pomoči odvisna od izgub, ki bi jih lahko povzročile navedene pogodbe. Tožeči stranki zato navajata, da je KWW lahko pomoč za konkurenčnost prosto namenila drugim stroškom tekočega poslovanja, ki niso bili izgube zaradi pogodb.

37 Dalje tožeči stranki v odgovor na pisna vprašanja Sodišča prve stopnje navajata, da je bila pomoč za konkurenčnost odobrena v skladu s členom 4 Direktive 90/684 in smernicami za dodelitev pomoči za konkurenčnost ladjedelnicam, ki imajo v Nemčiji sedež na ozemlju iz člena 3 pogodbe o združitvi (Richtlinen für die Gewährung von Wettbeverbshilfen an Werften in der Bundesrepublik Deutschland auf dem in Artikel 3 des Einigungsvertrages genannten Gebiet, v nadaljevanju: nemške smernice) z dne 22. julija 1991 (*Bundesanzeiger* 1991, str. 5153). Tožeči stranki trdita, da so bile navedene smernice že sporočene Komisiji, ki jih je potrdila. Iz tega naj bi med drugim sledilo, da če je bila pomoč za konkurenčnost dodeljena glede na sklenitev ali nesklenitev pogodb o gradnji plovil, bi se lahko namenila za stroške tekočega poslovanja, ki niso izgube zaradi navedenih pogodb.

38 Tožeči stranki nazadnje trdita, da je pomoč za konkurenčnost pavšalni znesek, ki ne more biti predmet vračila. Po eni strani menita, da so nemške smernice izrecno določale, da ni mogoče terjati vračila dodeljene pomoči za konkurenčnost. Po drugi strani navajata, da pomoč, ki je bila dodeljena KWW, ni bila uporabljena za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, temveč da je bila z računovodskega vidika prenesena v rezerve KWW, ki so bile znižane zaradi drugih stroškov tekočega poslovanja.

39 Komisija odgovarja, da z vštetjem zneska pomoči, prejete iz naslova pomoči za konkurenčnost, v skupni znesek pomoči, ki jih je prejela KWW za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, ni storila napake, ker je bila pomoč za konkurenčnost, kot je navedla v uvodnih izjavah od 94 do 96 izpodbijane odločbe, odobrena za izravnavo

„izgub med prestrukturiranjem“ in je bila „oblika dohodka“, ki je KWW omogočila zmanjšanje izgub v zvezi s pogodbami in s tem njeno potrebo po pomoči za tekoče poslovanje.

40 Komisija poleg tega v odgovor na pisna in ustna vprašanja Sodišča navaja, da je bila pomoč za konkurenčnost dodeljena v skladu s členom 4 Direktive 90/684 in da je bil njen namen vsem ladjedelnicam na ozemlju Skupnosti omogočiti, da se borijo proti nelojalni konkurenci, ki so jo izvajale nekatere azijske države, ki so subvencionirale ladjedelnice, s sedežem na njihovem ozemlju. Po eni strani Komisija v zvezi s tem pojasnjuje, da čeprav ni bilo potrebno, da KWW zabeleži izgube v zvezi s pogodbami, da bi bila upravičena do pomoči za konkurenčnost, pa kljub temu velja, da je bila ta pomoč izračunana glede na prodajno ceno, določeno v vsaki sklenjeni pogodbi o gradnji plovil. Po mnenju komisije je bil zato učinek dodelitve navedene pomoči zmanjšanje izgub v zvezi s pogodbami. Po drugi strani Komisija meni, da je pomoč za konkurenčnost treba upoštevati pri skupnem znesku pomoči, dodeljenih zgolj iz naslova izgub v zvezi s pogodbami, saj iz dopisa, ki ga je 27. novembra 1992 nanjo naslovila Zvezna republika Nemčija, sledi, da je KWW znesek 450.000.000 DEM pomoči iz naslova izgub v zvezi s pogodbami – in ne 569.600.000 DEM, kot je bilo to prvotno predvideno med THA in Kvaerner med njunimi izključnimi pogajanji – prejela le zaradi dejstva, da naj bi ji bila dodeljena tudi pomoč za konkurenčnost za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami.

Presoja Sodišča prve stopnje

41 Tožeči stranki v bistvu trdita, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, s tem da je v skupni znesek pomoči, prejetih za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, vštela znesek 62.500.000 DEM, dodeljen iz naslova izravnave za neprejeto pomoč za konkurenčnost.

42 V skladu z ustaljeno sodno prakso morajo biti dokazi, ki jih je predložila tožeča stranka, zadostni, da se presoja dejstev iz zadevne odločbe ne zdi verjetna, da bi ugotovili, da je Komisija storila očitno napako pri presoji dejstev, ki bi upravičila razglasitev ničnosti

izpodbijane odločbe (sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. decembra 1996 v zadevi AIUFFASS in AKT proti Komisiji, T-380/94, Recueil, str. II-2169, točka 59).

43 V obravnavani zadevi je treba uvodoma ugotoviti, da je Komisija v izpodbijani odločbi opravila tristopenjsko analizo, da je ugotovila, da je KWW prejela pomoč v znesku 25.999.000 DEM, kar je presežna pomoč glede na znesek njenih dejanskih izgub v zvezi s pogodbami.

44 Prvič, potem ko je Komisija v uvodnih izjavah od 13 do 19 izpodbijane odločbe opozorila na različne elemente pomoči, ki so bile odobrene predvsem na podlagi prve in druge odločbe o odobritvi, je v uvodni izjavi 118 izpodbijane odločbe navedla, da se je oprla na poročilo revizorja KWW o uporabi pomoči do 31. decembra 1995, ki ga je Zvezna republika Nemčija sporočila Komisiji 9. julija 1996 (v nadaljevanju: poročilo z dne 9. julija 1996), zato da je ugotovila, da je KWW prejela te pomoči:

– 450.000.000 DEM za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami;

– 62.500.000 DEM kot izravnavo, ker KWW ni prejela pomoči za konkurenčnost.

45 Glede zneska 62.500.000 DEM, prejetega kot izravnava za neizplačano pomoč za konkurenčnost, iz uvodne izjave 116 izpodbijane odločbe sledi, da je Komisija menila, da je bila v prvi in drugi odločbi o odobritvi odobrena pomoč za konkurenčnost v skupnem znesku 73.000.000 DEM, vendar pa del navedenega zneska, namreč 10.500.000 DEM, ni bil dokončno dodeljen KWW, saj ji je bil izplačan le znesek 62.500.000 DEM.

46 Sicer pa Komisija v uvodnih izjavah 91 in 117 izpodbijane odločbe poudarja, da KWW ni bilo treba izvršiti nekaterih pogodb o določenih vrstah ladij (Kassettenschiffe) in da zato v zvezi s tem ni prejela nobene pomoči. Komisija zato navaja, da v izpodbijani odločbi ni upoštevala pomoči, ki jo je odobrila do višine zneska, ki ustreza navedenim pogodbam, namreč 34.600.000 DEM, in ki je bila del celotne pomoči za tekoče poslovanje v znesku 617.100.000 DEM, odobrene z drugo odločbo o odobritvi.

47 Komisija tako v uvodni izjavi 118 izpodbijane odločbe ugotavlja, da sta tožeči stranki „med prestrukturiranjem“ prejeli skupno 512.500.000 DEM pomoči, od tega 450.000.000 DEM za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami in 62.500.000 DEM kot izravnavo za neprejeto pomoč za konkurenčnost.

48 Drugič, Komisija v uvodni izjavi 119 izpodbijane določbe poudarja, da je bil znesek dejanskih izgub v zvezi s pogodbami KWW 404.101.000 DEM, kot sledi iz poročil revizorja, ki ji jih je 30. junija 1999 predložila Zvezna republika Nemčija.

49 Komisija zato v uvodni izjavi 120 izpodbijane odločbe meni, da je KWW prejela pomoč, ki za 108.399.000 DEM presega znesek njenih dejanskih izgub v zvezi s pogodbami.

50 Tretjič, Komisija v uvodnih izjavah 116 in 121 izpodbijane odločbe poudarja, da KWW ni prejela 82.400.000 DEM „pomoči, ki jo je odobrila za prestrukturiranje“ in ki je ustrezala „odpisu starih dolgov“. V teh okoliščinah Komisija meni, da je dejstvo, da „se […] preveč izplačane subvencije za izravnavo izgub iz naročil in neprejete subvencije za tekoče poslovanje med seboj kompenzira[jo], […] v skladu z obveznostjo, ki jo je Komisija prevzela v odločbah za odobritev, da bo poskrbela za to, da bo prejemnik subvencije prejel samo tisto subvencijo, ki jo dejansko potrebuje za prestrukturiranje“.

51 Komisija na podlagi te zadnje ugotovitve v uvodni izjavi 121 izpodbijane odločbe sklepa, da je treba znesek 82.400.000 DEM odšteti od presežne pomoči v znesku 108.399.000 DEM, ki jo je KWW prejela za izgube v zvezi s pogodbami.

52 Komisija tako na podlagi treh ugotovitev – v skladu s katerimi je KWW, prvič, prejela skupaj 512.500.000 DEM pomoči „med rekonstrukcijo“, drugič, je zabeležila dejanske izgube v zvezi s pogodbami v skupnem znesku 404.101.000 DEM in, tretjič, ji ni bila izplačana pomoč v znesku 82.400.000 DEM, ki ji je bila odobrena – v uvodni izjavi 121 izpodbijane odločbe ugotavlja, da je KWW prejela presežno pomoč v znesku 25.999.000 DEM, katerega vračilo je bilo odrejeno.

53 Po eni strani je zato treba poudariti, da je Komisija v izpodbijani odločbi menila, da je bil znesek 62.500.000 DEM, ki ga je KWW prejela kot izravnavo za neprejeto pomoč za konkurenčnost, del pomoči, katerih namen je bil izravnati dejanske izgube v zvezi s pogodbami in je bil za to porabljen, ter da se lahko zahteva vračilo vsaj dela navedenega zneska.

54 Po drugi strani pa, če je KWW prejela 450.000.000 DEM pomoči le zaradi izgub v zvezi s pogodbami in če se, kot trdita tožeči stranki, znesek 62.500.000 DEM pomoči za konkurenčnost ne bi smel upoštevati v izpodbijani odločbi, bi bilo treba ugotoviti, da je Komisija napačno ugotovila obstoj presežne pomoči. V tem primeru bi namreč celotna prejeta pomoč zaradi izgub v zvezi s pogodbami po odštetju neizplačane pomoči v znesku 82.400.000 DEM znašala 367.600.000 DEM, kar je manj od skupnega zneska 404.101.000 DEM, kolikor znašajo zabeležene dejanske izgube KWW v zvezi s tem.

55 Ob upoštevanju ugotovitev iz točk 53 in 54 zgoraj je treba torej preučiti, ali je Komisija v obravnavani zadevi storila očitno napako pri presoji, s tem da je upoštevala znesek

62.500.000 DEM, dodeljen KWW kot izravnava za neprejeto pomoč za konkurenčnost, zaradi ugotovitve skupnega zneska pomoči, ki jo je KWW prejela za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami.

56 Prvič, ugotovljeno je, da sta pomoč, odobrena za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, in pomoč za konkurenčnost del skupine pomoči za tekoče poslovanje iz člena 4(1) Direktive 60/684.

57 Vendar je treba poudariti, da iz prve in druge odločbe o odobritvi, katerih relevantni deli so navedeni v točkah 13 in 14 zgoraj, sledi, da je Komisija jasno razlikovala med pomočjo za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami in pomočjo za konkurenčnost. Po eni strani navedeni določbi namreč določata znesek „pomoči za konkurenčnost“ v višini 6.100.000 DEM oziroma 66.900.000 DEM, kar je skupaj 73.000.000 DEM, glede tega pa ni sporno med strankami, da je bilo izplačanih le 62.500.000 DEM. Ni natančno določeno, da bi morala biti ta pomoč namenjena izravnavi izgub v zvezi s pogodbami. Po drugi strani pa navedeni odločbi določata pomoč v višini 11.700.000 DEM oziroma 46.600.000 DEM, za katero je izrecno določeno, da je lahko namenjena le „za izravnavo dela izgub, ki so posledica pogodb o gradnji plovil, sklenjenih po 1. juliju 1990“.

58 Poleg tega iz določb pogodbe o pridobitvi – na katero se je Komisija oprla v prvi in drugi odločbi o odobritvi, ki sta navedeni v točkah 13 in 14 zgoraj – sledi, da se je pomoč, namenjena za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, razlikovala od pomoči za konkurenčnost. Po eni strani bi moral THA v skladu s členom 7(6) pogodbe o pridobitvi dodeliti pomoč v znesku „450.000.000 DEM za financiranje izgub […] med prestrukturiranjem zaradi premajhne zmogljivosti [KWW] in drugih izgub zaradi [takratne] nekonkurenčnosti [KWW]“. Po drugi strani pa se je THA v skladu s členom 18(1) navedene pogodbe zavezal izplačati 73.000.000 DEM KWW, če ta ne bi prejela pomoči za ladjedelništvo. Tudi v začasnem načrtu izplačila državnih pomoči, ki je bil v prilogi k pogodbi o pridobitvi in je bil sporočen Komisiji, so zneski pomoči za konkurenčnost predvideni ločeno od zneskov pomoči, katerih namen je izravnava drugih izgub tekočega poslovanja, skupaj s tistimi v zvezi s pogodbami.

59 Torej čeprav sta pomoč, katere namen je izravnava izgub v zvezi s pogodbami, in pomoč za konkurenčnost del skupine pomoči za tekoče delovanje iz člena 4(1) Direktive 90/684, pa vseeno velja, da je Komisija v prvi in drugi odločbi o odobritvi ter v skladu z dokumenti, ki ji jih je predložila Zvezna republika Nemčija, razlikovala navedeni pomoči, ki sta morali biti različno uporabljeni, namreč za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami KWW oziroma za izravnavo njene nekonkurenčnosti.

60 Drugič, odločba z dne 10. februarja 1993 – s katero je Komisija na podlagi člena 4(1) Direktive 90/684 odločila, da ne bo ugovarjala zoper spremembe, ki so jih nemški organi sprejeli glede sistema pomoči za konkurenčnost za vse nemške ladjedelnice – sploh ne omenja, da je treba pomoč za konkurenčnost nameniti izključno za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami. Iz navedene odločbe namreč sledi, da je bil namen sistema pomoči za konkurenčnost, ki ga je Zvezna republika Nemčija priglasila Komisiji pred sprejetjem prve in druge odločbe o odobritvi, omogočiti nemškim ladjedelnicam, da ostanejo konkurenčne, „če so konkurentke ladjedelnicam iz držav, ki ladjedelništvu dodeljujejo višje pomoči“, ne da bi Komisija podrobno določila, za katere izgube natančno se lahko nameni pomoč za konkurenčnost.

61 Sicer pa Komisija sama meni, da namen pomoči za konkurenčnost ni bilo nujno kritje izgub v zvezi s pogodbami.

62 Po eni strani Komisija v odgovorih na pisna vprašanja Sodišča prve stopnje v zvezi s sistemom, ki velja za pomoč za konkurenčnost, izrecno priznava, da „lahko ladjedelnice [s sedežem na nemškem ozemlju] v skladu s [členom 4 Direktive 90/684] prejmejo pomoči [za konkurenčnost], ne glede na to, ali je z zadevno pogodbo [o gradnji plovila] nastala izguba ali ne“, da „[z] drugimi besedami, za obstoj upravičenja do pomoči [za konkurenčnost] ni treba imeti izgub v zvezi s pogodbo [o gradnji plovila],“ in še, v odgovor na vprašanje Sodišča prve stopnje na obravnavi, da „bi lahko kdorkoli prejel to pomoč, neodvisno od tega, ali obstajajo izgube ali ne“. Komisija torej vsaj implicitno priznava, da ne obstaja vzročna zveza med dodelitvijo pomoči za konkurenčnost in dejstvom, da je zaradi sklenitve pogodb nastala izguba ali da ni

nastala. Navedbo Komisije, da je bilo treba pomoč za konkurenčnost nameniti izravnavi izgub v zvezi s pogodbami, ker je bil znesek navedene pomoči izračunan glede na vrednost vsake sklenjene pogodbe o gradnji plovila, je treba torej zavrniti kot nepravilno.

63 Po drugi strani iz člena 3(1) nemških smernic sledi, da se „[p]omoč za konkurenčnost […] lahko dodeli, če so nemške ladjedelnice dokončno sklenile naročila za gradnjo ali predelavo plovil med 1. julijem 1990 in 31. decembrom 1993“. Vendar navedene smernice nikakor ne določajo natančneje, da je treba pomoč za konkurenčnost nameniti zgolj za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami in ne drugih izgub v zvezi s tekočim poslovanjem ladjedelnic. Poleg tega je neobstoj take navedbe skladen z namenom pomoči za konkurenčnost, katere namen je – kot sledi iz odločbe Komisije z dne 10. februarja 1993 (glej točko 10 zgoraj) – omogočiti vsem evropskim ladjedelnicam, ne le ladjedelnici Warnow Werft, boj proti konkurenci, ki jo na svetovnem trgu izvajajo nekatere azijske države, in to ne glede na to, ali navedene ladjedelnice beležijo izgube v zvezi s sklepanjem pogodb o gradnji plovil ali ne.

64 Torej je treba ugotoviti, da v skladu s prvo in drugo odločbo o odobritvi, z odločbo Komisije z dne 10. februarja 1993, z nemškimi smernicami in namenom pomoči za konkurenčnost KWW ni bilo treba nameniti navedene pomoči za natančno določene stroške, kot so izgube v zvezi s pogodbami.

65 Tretjič, v poročilu z dne 9. julija 1996 je navedeno, da je KWW dejansko prejela znesek 62.500.000 DEM kot izravnavo za neprejeto pomoč za konkurenčnost in da navedena pomoč velja za pomoč za tekoče poslovanje. Vendar pa v tem poročilu ni določeno, da je bil namen te pomoči izravnava izgub v zvezi s pogodbami in da je bila za to porabljena. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da Komisija ne nasprotuje trditvi tožečih strank, da je bil znesek, ki ga je KWW prejela kot izravnavo za pomoč za konkurenčnost, z računovodskega vidika prenesen v rezerve KWW in ni bil porabljen za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami.

66 Ugotoviti je torej treba, da se Komisija ni mogla opreti na poročilo z dne 9. Julija 1996, zato da je odločila, da je bila pomoč za konkurenčnost dejansko porabljena za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami.

67 Četrtič, treba je poudariti, da Komisija v odgovor na vprašanja, ki jih je Sodišče prve stopnje zastavilo na obravnavi, ni ugovarjala trditvam tožečih strank, da je v bistvu KWW lahko uporabila pomoč za konkurenčnost za plačilo stroškov, ki niso posledica izgub v zvezi s pogodbami.

68 Iz navedenega sledi, da je bila pomoč za konkurenčnost pomoč za tekoče poslovanje, ki jo je KWW lahko prosto porabila, in da Komisija ni dokazala, da je KWW navedeno pomoč dejansko namenila za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami.

69 Torej je treba ugotoviti, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, s tem da je odločila, da je bilo treba pomoč za konkurenčnost knjižiti med pomoči, ki so bile KWW dodeljene le za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami.

70 Trditve, ki jih v zvezi s tem navaja Komisija, ne morejo biti sprejete.

71 Prvič, navedbe Komisije, da je treba pomoč za konkurenčnost upoštevati pri izračunu zneska pomoči, dodeljene za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami, ker je navedena pomoč del skupnega zneska pomoči, odobrene „med prestrukturiranjem“, ali ker je „oblika dohodka“, ki je omogočila znižanje zneska celotne pomoči za tekoče poslovanje, dodeljene KWW, so neupoštevne in jih je treba zavrniti. Te navedbe namreč nikakor ne omajejo ugotovitev, navedenih v točkah 68 in 69 zgoraj.

72 Poleg tega je treba navedbo Komisije, da je Kvaerner – v okviru izključnih pogajanj s THA o pridobitvi ladjedelnice Warnow Werft s strani KWW – sprejela, da bo KWW iz naslova izgub v zvezi s pogodbami prejela le 450.000.000 DEM in ne 569.600.000, kot je bilo prvotno predvideno, le če bo KWW prejela tudi pomoč za konkurenčnost, zavrniti kot neupoštevno. V točki 68 zgoraj je namreč navedeno, da ker je Komisija izrecno odobrila dodelitev pomoči za konkurenčnost KWW, navedene pomoči ni mogoče enačiti s pomočjo, ki je bila KWW dodeljena le za izravnavo izgub v zvezi s pogodbami in ki bi jo bilo treba vrniti, če bi bila čezmerna.

73 Glede na vse navedeno je treba izpodbijano odločbo razglasiti za ničnо, ne da bi Sodišče prve stopnje moralo odločati o prvem delu drugega tožbenega razloga in drugih tožbenih razlogih, ki sta jih navedli tožeči stranki.

Stroški

74 V skladu s členom 87(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni.

75 Ker Komisija v obravnavanem primeru ni uspela, ji je treba naložiti plačilo stroškov, kot predlagata tožeči stranki.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (prvi senat)

razsodilo:

1. **Odločba Komisije 2005/374/ES z dne 20. oktobra 2004 o državni pomoči Nemčije ladjedelnici Kvaerner Warnow se razglasi za ničnо.**

2. **Komisija nosi svoje stroške in plača stroške, ki sta jih priglasili družbi Aker Warnow Werft GmbH in Kvaerner ASA.**

Tiili Dehousse Wiszniewska-Białecka

Razglašena na javni obravnavi v Luxembourgu, 10. marca 2009.

Podpisi